

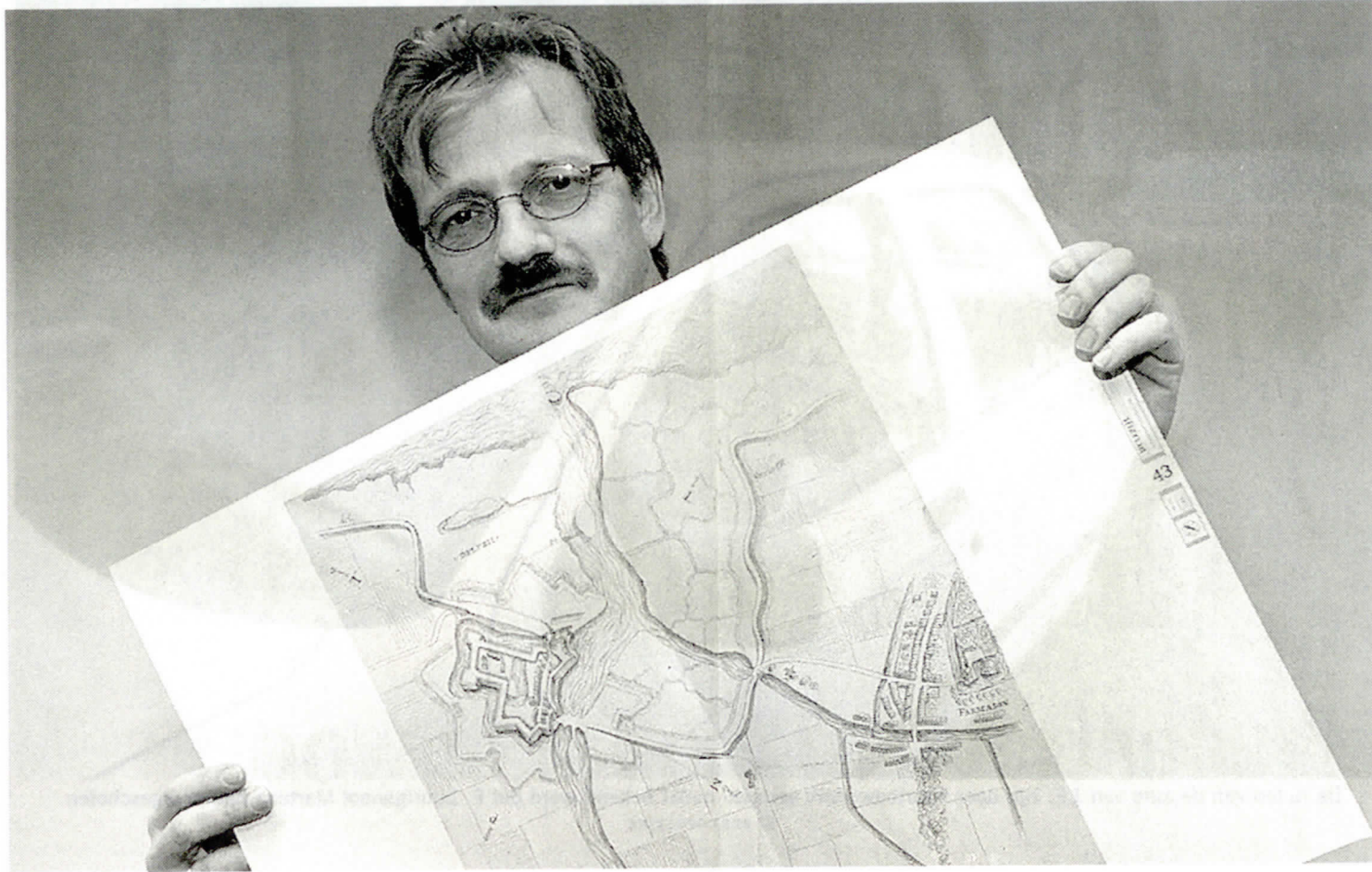
Nieuwe kijk op het verleden van Delfzijl

Het leven hangt vaak van toeval aan elkaar. En in dit geval begint het allemaal met het verdwijnen van het IJzeren Gordijn. De Groninger historicus Paul Baks wordt in '93 gewezen op de aanwezigheid in Dresden van een hele serie Nederlandse plattegronden uit de tweede helft van de 16e eeuw, waarvan het merendeel betrekking heeft op Friesland, de stad Groningen en de Ommelanden. Niet lang daarna wordt ontdekt dat er zich ook zoiets in de archieven van de Amerikaanse stad Austin bevindt.

De overheersende betekenis van Friesland in beide collecties leidde tot nader onderzoek in het Ryksargyf in Leeuwarden, waarmee met name oud-Groninger Meindert Schroor (43 en sociaal-geograaf/historicus) en kunsthistoricus Charles van den Heuvel zich bemoeiden. Omdat de kaarten met bijna stellige zekerheid toegeschreven kunnen worden aan Italiaanse tekenaars in dienst van de toenmalige Spaans-Portugese stadhouder Caspar de Robles (1527 - 1585 en o.a. commandant in de stad Groningen) zijn ze na hun ontdekking door het leven gegaan als De Robles Atlassen.

Schroor (die met Van den Heuvel een hoogst-interessant boek schreef over de historische betekenis van de kaarten en deze week voor zijn werk een landelijke prijs kreeg) is nog altijd verbaasd over de gedetailleerdheid van de kaarten die anderhalve maand geleden voor het eerst officieel werden gepresenteerd.

"De ontdekte 63 kaarten", vertelt Schroor, "geven niet alleen een tamelijk exacte weergave van de strijd tussen de troepen van De Robles en de watergeuzen, maar laten ook een hele serie afgebeelde steden, dorpen en

Meindert Schroor met een van de twee unieke kaarten van Delfzijl en omgeving.

© JAAP SCHAAP.

kloosters zien waaraan we oude veronderstellingen kunnen toetsen. Er zitten twee bijzondere kaarten van de stad Groningen en twee van Delfzijl bij."

Informatie

De twee kaarten van Delfzijl (één bleek in Austin te worden bewaard, de ander in Dresden) zijn vestingkaarten met daarop ook enkele gebouwen die in perspectief werden getekend. Uit beide kan worden gelezen dat Farmsum in die tijd (omstreeks 1572 veronderstellen de historici) als plaats van meer betekenis was dan Delfzijl. Het meest gedetailleerd is de kaart die in Austin opdook en die biedt trouwens ook meer informatie over de omgeving van Delfzijl. Het met prielen dooraderde kwel-

dervoorland is te zien. Ten westen van Delfzijl - op de noordoever van het Damsterdiep - lag de borg Ringenum, niet ver van Uitwierde. Ten tijde van de vervaardiging van die kaart werd die bewoond door de Spaansgezinde Aeylko Winken. Farmsum wordt als fors dorp (met 140 huizen) afgebeeld. Een centrale plek heeft het Huis Farmsum van de machtige Ripperda-familie.

Met name de kaart uit Dresden (formaat 58 bij 43 centimeter) van de stad Groningen werpt een nieuw licht op de stad. Schroor: "Vermoedelijk getekend omstreeks 1569 en hij bevat veel meer details dan de bekende kaart van Braun en Hogenberg. Ik vermoed zelf dat hij door de onbekende Italiaanse te-

kenaar overgenomen moet zijn van een nóg oudere kaart. Ja, ik zou graag willen weten waar die dan weer ligt."

Blikvanger

Op de 'Dresden-kaart' is de gedeeltelijk voltooide citadel of dwangburcht - aangelegd op last van landvoogd Alva na de veldslagen bij Heiligerlee en Jemgum (1568) - de grote blikvanger. Acht stadspoorten, de belangrijkste huizenblokken en gebouwen, waterwegen (met o.a. drie parallelle grachten langs de Turfsingel, gescheiden door twee singels), de Drenkelaarstoren, kloosters en gasthuizen en de Martinitoren met de bekroning - die in 1577 afbrandde - staan er eveneens op.

"In en buiten de stad", vertelt

Schroor, "heb ik zo'n 1235 huizen kunnen onderscheiden waarvan 215 in het plattelandsgebied dat direct onder de stad ressorteerde. Dat aantal lijkt - bij een geschat inwonertal van Groningen destijds van zo'n 11.000 - aan de lage kant, maar ik neem aan dat de meeste éénkamerwoningen van destijds in gangen en stegen niet in kaart zijn gebracht."

Ter gelegenheid van de verschijning van de De Robles Atlassen is een expositie ingericht in het Ryksargyf in Leeuwarden waar de belangrijkste kaarten en toelichtingen te zien zijn. De expositie duurt nog tot en met vrijdag 29 januari en is - met uitzondering van de maandag - te bezichtigen tijdens de kantorenuren.

N.B.N. 16-12-98